

imenujemo verska strpnost. Le kdor je tudi konfesionalno religiozen, bo notranje razumel vernike drugačnih konfesij in bo spoštoval njihovo doživeto religioznost. Zakaj v religiozni doživetosti si bosta taka dva človeka mnogo bliže, kot bi si bila samo v konfesionalnosti, ki obsega poleg skupnega religioznega duha in načelno skupnih predmetov molitve in češčenja, še tudi razlike, ki so tam tako poudarjene, da nujno stopajo v ospredje in bijejo v obraz verniku drugačne konfesije. Zato je tudi v smislu nauka, da bo »kmalu en hlev in en pastir« nujno potrebna prej orisana konfesionalna religioznost, ki je religiozno izživljanje celega človeka, ne pa samo njegovega verovanja in njegovega razuma. Verska vzgoja naj ima zato svoj cilj v združitvi konfesionalnosti in religioznosti, ali v združitvi objektivne in subjektivne plati verskega življenja. Konfesionalnost naj pomenja osebno podreditev skupnemu občestvu in podreditev svojega individualizma, religioznost pa naj bo možnost za osebno razživetje v okviru določene konfesije. Ne gojimo pa za vsako ceno samo konfesionalnosti, pa čeprav bi bila samo formalna in mrzla ter neosebna, samo zato, ker je konfesija! Naša vera bodi živa in osebna, zato religiozna, seveda na temelju konfesionalnosti!

IVAN PREGELJ

IDILA V SOPOTIH

Selanov oče, ki je star ko greh, da ne zmore več poti v cerkev, sedi pred ulnjakom v lazcu nad hišo in varuje. Tam sahnè v opojnem in zrelem solncu svete Marjete v čebelah in vonjih prazničnega nedeljskega predpoldne. Topo in brljavo žužnja svoje staroverske molitve za ljubo zdravje, za dobro letino in srečo pri živini, za srečno zadnjo uro in pa da bi se Bog usmilil tistih nesrečnih duš, ki v visokih gorah hud mraz trpe.

Trudno in počasi se spočenjajo starcu misli, se trgajo nedomišljene, so tu in tam, brez reda, kakor besede v pijanih ustih. Tiste duše v gorah, ki mraz trpe, ne gredó starčku iz glave. Mož je bridko preizkusil, ko je dan in dve noči s strto nogó ležal v drči pod hlodom. Ali mraz ali žejo, dvomi zdaj in se ne more jasno ovedeti pa sahne v trudni dremavosti. Saj! Ko je pa tako prečudno utihnilo vse naokoli. Pravijo, da Bog sam pripre človeka in žival, vsak šum in glas v tej kratki četrti ure od povzdigovanja pa do konca desete maše.

Kakor na dlani ima starec nizko pod seboj prisojno farno cerkev z župniščem in šolo, s pokopališčem in staro lipo. Čaka, ne ve dobro, česa. Menda tegà, da se bodo zdajci otroci usuli iz zakristije pa bo Bog odvezal glasove, petelina, kuro in psa, šojo in srako in zastrti sopot iz potoka, ki ga duši globok jarek za ovinkom.

V drugačno smer iščejo starcu poti počasne misli, bi ujele rade, a dohajajo le s težavo. Sosedova Polonica pač. Hotela je, preden je šla k fari, da mu bo že prinesla tobaka v klobasi od županovih, če bo na črešnjo pazil kraj laza, da se dolinčarji, lakota otročja taka, vanjo ne prikradejo. Saj! Pazi in varuj človek, če vidiš in poznaš in bi se te kdo bal, trpi starec. Sedi že precej en čas krdelce pobov v vejah. Niso ne domači videti ne prav hudó vnanji, gosposki neki, močno priljudni in zgovorni. Izza brda nekod so se pritepli, pa kar v sad in veje, da jim še domači pes ni ubranil, Rahun, žival! Deklè ga je k drevesu privezala, pa je starec na svoje oči videl, da se je, beštja, fantinom na prvo besedo dobrikati začel, pa so ga odvezali, da se zdaj že nekaj dolgo kar trapasto poja preko žit in setev po vsem ljubem solnčnem brdu in ne bo, cucek, prej škode delati nehal, dokler ne bo maše konec pa ga domači iz cerkve gredé ne spazijo in ukrote.

Starčku usahne misel, brljavega ga ogrinjata polet čebelji in solnce. In čaka vdano, dočaka: ura bije. Visoko sem gori z zvonov se nosi togi glas. Pes sredi setev je posluhnil, sedel v grivo in oprezuje k cerkvi. Tam cepajo iz cerkvenih vrat prvi, najbolj nepočakani ljudje. Zdajci zašumi vsa prisojna stran, otroci, psi, petelin in kura, šoja in sraka. Še črešnja kraj lazu. Bridko se domisli starec in sliši, kaj govorijo v vejah.

»Blagoslovljeni sad tega drevesa. Sit sem,« se zahvaljuje nekam objestno. »Jaz še nisem,« ugovarja. »Opazijo nas pa nas bodo imeli za tatove,« meni tretji. »Naj, zato pa, da bo kaj šale,« sodi četrti. »Se je že začelo,« pripoveduje nato, »Polonica je spazila Rahuna in se čudi.« »Zija.« »Nas že vidi.« »Maha z rokami, preti.« »Pika-Polonica, ha!« »Kako se ji mudi v breg!« »Se bo že unesla, preden pri-sopiha sem gori.« »Aha, že počiva!« »Pastirja priganja, Matička, naj ji gre na pomoč.« »Jelite? Pa je fant nekam lene žlahte.« »Ni ventre saint gris! Ocepek je pobral iz meje.« »Fantič, zapik! Takó se ne pojdemo!« »Ali slišite Polonico? Še hlapca kliče pa kaže na nas.«

Še starega Selana pred uljnjakom je vzdignilo. Ves breg je poln krikov. Pes Rahun laja, se žene v Polonico, ta vpije zdaj navzdol k Matičku, zdaj sem gori. Iz zasoplih pljuč se ji trga otroška ihta:

»Le počakajte, dolinci... Rahun... puc! Mršnja, ne slišiš? Tativi, lakota! Matiček, brž, brž! Vse veje so jih polne. Jih že vidim, jih že poznam. Tisti Kovačev pa Jurijev pa Potočnikov in Cene. Krote požrešne!«

V isti sapi hudó bridko spričo prevarjene vere, da ji bo zvest čuvaj: »Le čajte, oče Selanov! Vam bom še kdaj po tobaka šla! Tako ste várovali. Še Rahuna ste jim odvezali z drevesa, da so laže v veje zlezli. Rahun, Rahun, pošast!«

Zasopla in vsa ohripela je obstala za dober lučaj pod lazom. Ne upa si prav bliže in više.

»Matiček, brž!«

»Ali jih poznaš? So si gotovo obraze namazali?« vpije pastir.

»Saj,« bi verjela deklica, »s črešnjami črnicami.«

»R... pa hrbtov niso, le nič se ne boj,« je uverjen pastir.

»Mort de ma vie,« se oglašča v vejah. »Pastir se ne misli šaliti. Ali se ne bi previdno vdali, preden ne bo prepozno?« »Jaz ne,« ugovarja, »še nisem sit.« »Kadar bo naš Porthos sit,« se roga in svetuje: »S peškami jej, da bo prej. Pa toliko, da boš mogel na tla.« »Se bom kar spustil.« »Daj! Pa padi previdno, da te Matijček ne oplazi.« »Brez skrbi, mušketirji!«

Mirno in modro kakor odrasli priobčuje medtem dekletce svoje počutke:

»Da so takó predrzni. Kakor da sedé v svojem. Še bežijo ne.«

»Je-li, Pika? Ko pa smo zares v svojem,« dražijo v vejah.

»Nobenega ne poznam,« se jadi deklè in jo vabijo, naj pride bliže. Potem šepečejo in se dogovarjajo.

»Mulci grdi!« jih opsuje deklica. »Pika' so ji rekli, domači so, da ji zdevajo ime, ki ga ne sliši rada. »Mulci grdi, le čajte!«

Mladi v črešnji spačijo glasove:

»Zdaj ti bomo povedali, kdo pa kakšni mulci smo.«

Trenotno molče, nato trpko in uverjeno, pojoče s svetlimi imeni iz Dumasjevih zgodeb:

»Athos!«

»Aramis!«

»Porthos!«

»D'Artagnan!«

»Ciganje,« zastoče dekletce in pokliče iz dna svoje plahe dušice:

»Matiček!«

Matiček stoji v lazcu tik pod črešnjo in oprezuje. Stisnil je suhotne ustnice in čaka.

»Vsi hkrati!« se menijo tatje v vejah.

»Velja! Mort de ma vie!«

»Na klic!«

»Rrremember!«

Polonica se sesede v grivo. Četvero močnih dečakov je cepnilo z drevesa. Eden med njimi, ki je neroden in zavaljen, je skočil nespretno in se kotrljá po lazcu.

»Francè, Matija, Lojze,« je našlo deklè glas. »Mršnje, kako so me ostrašili.«

Bridko je medtem oplazil pastir četrtega, ko se mu je privalil pred noge.

»Matiček, nikar!« veka deklè, »saj so naši študentje.«

»Saj si res ti, Jože,« se ove pastir ob udarjenem. »Zakaj se pa ne oglasiš?«

»Oči odpri, trap,« se jadi dijak in otipava hrbet, »pa boš slišal. Preklemano si me trdo.«

»Če sem pa zares,« se pastir opravičuje po svoje.

»Kaj smo rekli, Porthos?« se hahljajo drugovi.

»Pišite me,« odgovori sirovo togi mušketir in uči pastirja: »Tvoja sreča, fant, da me nisi po glavi.«

»Je-li?«

Pastir je prebrisan svoj klas. Hlini navidezno sožalje pa ne more skriti porednega posmeha. Zna si pomoči iz zadrege. Ujel je psa in ga vleče s seboj. Študentje pa z dekletom:

»No! Ali smo bilí v svojem? Ali ni pisal Francè?«

»Saj! Zato sem se pa bala za sad, ki je zadnji.«

»Lepo si nas ugibala.«

»Da smo krote.«

»Mulci.«

»Cigani.«

»Rrremember!«

»Tak, dajte mir!« se brani deklica.

»Pika — Polonica!«

»Pa psa priveže za drevo.«

»Še v shrambo teti ga zapri!«

»Ventre saint gris.«

»Ali ste ga sami odvezali?« vprašuje ona.

»Saj ni tvoje pameti. Že izza Sopotov nas je poznal.«

»Pa sem bilà huda, da so ga Selanov oče.«

»Selanovega očeta, kadar varuje, vsak cucek lahko ukrade.«

»Tobaka sem mu dolžna. Pójdimo.«

»Kaj pa teta? So zdravi?«

»So. Samo slišijo vsak dan manj.«

»Pa večjejo zato kakor črednik.«

»Naj pa. Saj smo v samoti.«

»Je-li? Si tudi videti naglušna!«

»Nisem.«

»Vpiješ vendar.«

Dekle presliši, hiti k starčku.

»Oče, tu je tobak.«

Dijaki pa poredno o dekletcu:

»Naša Polonica! Jelite? Bo druga teta Katra.«

»Se ni ne vrgla po sestri Mariji.«

»Ni se ne, po Mariji.«

Dvakrat je jeknilo svetlo ime, pa so se med štirimi kar trije prečudno zresnili. Oči jim iščejo sanjavo nizzdol k fari, ali že ne prihaja, ki so spregovorili o njej. Trije ob zavaljenem Jožetu, ki mu trud z grščino in računstvom jemlje veselje do mladostnega čuvstvovanja. Trije, Francè, Matija in Lojze, zdravi, kmetiški dečaki, a črešnje — ranice, po svoje plemeniti in zreli iz pesmi in sanje, vsi trije vsak po svoje prvokrat zaljubljeni v eno in isto, pa tako da niso drug na drugega ljubosumni, ker nič ne hočejo, ker jih je le takó prevzela tiha in vdana lepota gorskega dekleta, o katerem

vedó, da misli nanjo neki Lomnjan iz doline onstran. To jutro pri maši onstran so slišali, da Lomnjana oklicujejo. Spogledali so se, rekli niso še nobene. Lomnjana, so čuli, so oklicali z drugo, z neko krčmarsko...

Ta trenotek trpe. Ali Marija ve? In če ne ve, ali naj ji povedo? V njihovo zamišljenost spregovori Jože in pokaže:

»Teta Katra. Da parade z žlicami ne pozabimo!«

»Ne bomo, Porthos.«

»Ko nas bo po stari navadi obgodrnjala, ali so nas v šolah izlakotili pa na pašo poslali.«

»In če ne nosimo kakor oglarji pa soldatje žlic v škornjih.«

»Remember.«

Vsi štirje so iz Sopotov, iz ene same fare, a vsak s svoje strani. To bo čudo božje, ko bodo čez toliko in toliko let, če Bog da, kar štiri nedelje zapored štiri nove maše v fari pri cerkvi, ki jo imajo vsi župljani kakor na dlani pred seboj, ker je kar čudno prav zidana, tako da je ne skrijejo ne log ne breg ne meglà, še noči ne, ko bedi vsaj ura v zvoniku...

Botra Katra, ki jim je vsem v daljnem sorodstvu, pa jo zato obiskujejo, jih vprašuje leto za letom, kako dolgo še: čez devet, osem, sedem?

»Francè, Lojze, Matija, Jože! Kdaj pa, če bo po sreči?«

»Čez sedem let.«

»Bog daj in da bi še živa učakala.«

Sedem let, teta Katra, je dolgih. Mladi dijaki še presneto malo mislijo na duhovniški stan, četudi verjamejo, da se pripravljajo vanj. Vsi objestni so. Pred meseci so steknili roman o mušketirjih in si nadeli imena po glavnih junakih. Rremember! Zadnja dva dni so se pasli pri Matijevega stricu, župniku v sosedni dolini, sedli z gospodom h kvartam in ga neusmiljeno obrali. Potem so se poslovili in prišli v Sopot na zadnje črešnje. Te črešnje... Prav za prav so bile le Jožetu edino poželenje. Trije drugi hodijo v Sopot s sanjo mlade nedozorele krvi, s pesmijo čiste zaljubljenosti...

Marija...

Zopet so se zagledali k cerkvi, ali je še ni in ali tako dolgo moli...

»Saj!« jih vzdrami togi Jože, da se ozrejo po njem, ki se cmeri.

»Črešnje,« pove, »s peškami jih nisem, raznesle me pa le bodo.« Polonica je pristopila, sliši in se jezi.

»Zdaj imaš. Se pregretega sadja nažreš, krota.«

»Kaj krota! Ali je kaj brinovca pri hiši?« poizveduje dijak.

»Sadjevca, če ti je prav,« pove Polonica in priganja, naj vstopijo v hišo. Nato jim postreže vsem z žganjem pa da se mora iti preoblečit. Nekaj časa pozneje že vpije pred hišo. Kliče teti naproti.

»Študentje so prišli po svoje črešnje, teta, in Matiček je Jožeta po hrbtu. Ne, preoblekla se še nisem, pa je Rahun kriv, potepenec.«

Dijaki v hiši imajo svoje veselje. Slišijo teto, ki vpije spod brega.

»Ti in tvoje črešnje,« kliče, »ali nisem pošte poslala Jerneju, naj ne hodi, da vola ne prodam. Kaj je dedec prištorkljal. Je-li, pot mu bom plačala. Pa da ponedeljska pohajkuješ! Le komu na čast.«

»Vpijem, pa vse nič ne pomaga,« odgovarja dekletce. »Vse narobe slišite. Kakšen vol pa? Naši iz šol so. Nu pa podvizajte pa stopite v hišo, da boste slišali.«

»Tako se v Sopotih spovedujemo,« meni vedro Francè. Francè, sirota brez očeta in matere, je teti Katri, ki mu je botra, najbližji, je tu kakor domač. Saj ne ume prav, kako to, da se je skoraj tuja gospodarica v Sopotih tako vneto zavzela zanj, kakor da ji je sin. Čuti pa za to tajno, nepoznano ljubezen botre Katre, ki ga ni vzela kot otroka samó pod streho, marveč mu potem pot v šolo uravnala in ga še vedno podpira in ljubi s prečudno nežnostjo, kolikor je zmore. To čuti doraščajoči mladič in se včasih zamišlja: Zakaj? Toliko je razumen in presoden, da mora iskati odgovora. Pa se o tem botra Katra ne spoveduje in on se še ni ojunačil, da bi jo vprašal. Neka tiha moč v njem pa ga sili vérovati, da se bo kdaj izpovedala. Botra Katra... kadar bo prišel, da bi drugo jutro novo mašo pel, in bo prišla, kot prihajajo rodne matere k sinu duhovnemu, naj jo izpove in prvo obhaja...

»Žlice!« opomni slovesno in pritajeno obenem Jože. Teta Katra je stopila v vežo. Zdaj je odprla vrata in iznenajeno molči nekaj trenutkov. Vedro jo obstopijo dijaki, se smehljajo, čakajo molče in poredno. Kakor čakajo, tako jim je.

»Beštjel!« se razveže ženi jezik! »Tak vi ste? So vas spet pošteno izlakotili po šolah pa na pašo dali? Jej, jej! Le kam vam bom usula, da bo dosti, in kje bom žlice vzela. Kakor soldatje pa holcarji jih mendà ne nosite s seboj.«

»Letos pa,« pove Jože. Zdajci salutirajo vsi štirje vsak z veliko leseno zajemačo, ki so jih potegnili izpod suknjičev.

»Trape,« vzklikne žena. »Tako se norčujejo iz starih ljudi.«

Pa prevzame njo samo mlada objest; kar vanje, kakor da se hoče po dekliško rvati z njimi. Unese se, stoji močna in bahata pred njimi, se obrača od prvega do četrtega, kakor oblastniki, ki sprejemajo poklone.

»Tak, Matija! Kaj se res že briješ? Saj je greh pa grdo! Pa Lojze. Bog pomagaj, kam se pa ženeš, prekla. Uh, Jože. Kod se je spet valjal pa kako se drži!«

Da ga je pastir z ocepkom po hrbtu pa črešnje brez pečka, se spoveduje togo Jože. Botra Katra ne ume, ne posluša. Gleda na svojega varovanca Francéta. Kar mladó ji je vse obličje in toplo. Glas se ji hripavi, ko hoče biti spričo drugih tudi z njim po svoje, igravo gorjanska.

»Ti si pa naš! Kako, kakó je kaj šlo v šolah?«

»Dobro, botra,« pove dijak.

»Galjot,« govori in se toži žena, »če se ne lažeš, ki si ves navit. Nu, Boga zahvali pa Mater božjo. Boš spet le takó dolgo ostal, da se dobro naješ, pa hajdi po svetu in po gorah.«

Pa je stegnila obe roki in ujela Francétovo in je ne more izpustiti. A da ne bi videli drugi, jih ogovarja in vprašuje.

»Kako bomo šteli letos? Še šest let.«

»Sedem, teta.«

In k Francetu:

»Pa ti?«

»Tudi, botra.«

»Če bo res!«

Tako bridko trd je namah njen glas. Mladi je ne umejo, ne vedo, da je iz neke žalosti v njej; neka nejevernost, ki je ne mara, se je otresa in kesa, a se vedno spet zgrinja nad njo, kadar vprašuje prav svojega študenta, kdaj bo pel novo mašo...

Sopoti... pridušeni šum potokov v teh krajih. Še kjer bi morali šumeti, lijoč se v strmcih, nimajo glasu, gasnó v »nemcih«, dušič se na bohotnem mahu, ki je prerastel skale. Komaj ob najhujših nevihtah se oglase divje in nezadržano. Takrat trgajo svet, da se usedajo vanje njive in lazovi, in zasipajo in poplavlajo dolinsko polje. Sopoti... nepoznana lepota naše prav posebne žalosti, skrivnost tisočerih naših življenj... Tekó, kakor da jih ni, pojo pridušeno, preglášeni od šumov vélikega sveta...

Nekaj časa so dijaki sami v sobi. Ogledujejo se po pohištvu. Prav tisto je, kot povsod, še stoji prav tam, kakor drugod. Posebnost sobe pri botri Katri so le staroverske slike, pritrjene po vrsti ob tram, ki nosi strop. Zgodbe egiptovskega Jožeta kažejo. Z mešanimi občutki so se zagledali Lojze, Matija in Francè v okvir, ki kaže pohotno Putifarko, kako lovi Jožefa za plašč.

»Candra,« se jim vzame hkrati na ustnice, ki poznajo besedo in navado botre Katre in jim je v veselje. Le čemu ženica ne sname slike, ki se ji graja, da jo mora vedno zopet na glas psovati, kadar koli se ozre nanjo: »Candra, fej te bodi!« In pljune. Pa jo je začela Polonica posnemati. Ta trenotek je vstopila in ponovila tetino kretnjo in besedo.

Togi Jože, ki ga najbrže še vedno ukilajo črešnje, zija mrko skozi okno. Pa se fantu počenja obličje vedriti, govori sam s seboj:

»Le lezi, odritek, v veje pa se nažri. Jih boš gotovo s peškami, da te bo napelo, kakor je mene. Boš videl, malič, kako boš kaj kmalu bežal s hlačicami v rokàh v koruzo.«

Jože vidi namreč pastirja, ki se je potuhnjeno spel v črešnjo, in mu po svoje privošči. Ta čas se je stegnil Matija na polico in potegnil z nje zaprašeno orodje, citre.

»Spravi nazaj,« je zaklicala pridušeno deklica. »Stričeve so. Pa jih teta ne mara videti. Že ve, čemu ne.«

Pa hiti pripovedovati in brbljati:

»Saj, če je pa ta dedec potepeni, odkar je na svetu, vsej hiši samó v sramoto. Kdo neki? Stric Peter, ki nima obstanka. Ves godčevski je, zdaj ga res že od vélike noči ni biló nič blizu. Nu, pa se ne bo izgubil ne, saj ni groš. Že grem, že grem, nikar ne vpijte, teta!«

Botra Katra jo je poklicala v kuhinjo, kjer šari in hiti s kosilom. Ves zaverovan skozi okno pozablja dijak Jože samega sebe in se spet pogovarja sam s seboj:

»Zdaj boš stopil na tisto vejo, ki se je pod menoj nalomila. Pazi, fantič; drži se, da se ne bo pod teboj do kraja. Aha! Rrrmember! Kaj sem rekel?«

In se obrne vedro k tovarišem:

»Je že šel za menoj, pa bolj nerodno, kakor jaz.«

»Ježeš, Matiček!« je zavpila tedaj tudi Polonica v veži, ko je videla in slišala, kako leti pastir s črešnje. Za prvim strahom vpije ogorčeno pred hišo v lazú:

»Potuhnjenec ti tak! Prav, prav! Nogó si spahnil? Še zlomil bi jo bil. Kar obe.«

»Pa jih nisem,« slišijo dijaki junačiti, fanta. Stopili so pred hišo. Vidijo, da je pastir ves bled in da so mu znojne kaplje pokrile čelo.

»Kar za lase te bom,« vpije zaradi lepšega Polonica. »Pa vstani in hodi, če se nisi pobil.« Dijaki hite pastirju na pomoč. Otipajo mu nogo. Vidijo, da si jo je nekoliko izvil. Teta Katra stopi iz hiše. Dopovedó ji, da ni nič hudega, pa je vendar vsa pokoncu, da bo dala pastirju in Polonici. Kar pri priči naj hlapec drevo požaga, ga kliče in k sreči ne prikliče pa se vrne h kuhi.

»Te boli, te?« pika Polonica pastirja, ki molči trmasto in se je zadel, kolikor gre. »Naj te le,« viče deklè. »Pa si tudi jezik izvil, je-li? Misliš, je-li, da boš zdaj teden dni samo polegal? Kaj pa da! Ne boš, ne. In kosila ti tudi ne bom nosila.«

In nekoliko mehkeje:

»Pa tak-le požeruh! Pa siromaka Jožeta s polenom udari po hrbtu in bi ga bil skoraj ubil.«

Mordà je hotela povedati nekoliko drugače in nekaj drugega. Pa je še vsa otročja in ne zna. Tudi pastir je še močno brljav. Ko mu je zdajci dijaka omenila, zine trmasto:

»Le k njemu pojdi pa mu z oljem klobaso namaži.«

»Krota pasja,« bevskne deklè zares nejevoljno in se obrne v stran. »Saj me boš še rad klical.«

Molče šepa pastir proti staji. Tam se vrže v steljo in otipuje razbolelo nogo. S solzami v očeh in z jezo se pokori sam in zapuščen:

»Pika-Polona, saj! Pa jim strezi, vnanjim! Pridejo pa pojdejo. Matiček pa bo ostal, Pika-Polona!«

»Otroci, ali ne slišite, da zvoni?« zakliče teta Katra na vratih. Mladi osupnejo in nato v smeh.

»V vaši glavi zvoni,« uči Polonica.

»Molimo!« hoče žena in morajo moliti za njo.

Le pastir, ki je sam na stelji, ne moli. Preklada bolno nogo, trpi trmasto:

»Pika-Polona, saj! Študentje. Jutri pojdejo. Boš za menoj letala pa prijaznosti prosila. Če bom hotel slišati, Pika-Polona, če bom...«

Pred hišo so medtem odmolili. Teta se je vrnila h kuhi.

»Kaj pa Marija? Ali je vedno tako pobožna?« vpraša Francè Polonico.

Ta pogleda osuplo, vpraša:

»Zakaj?«

»Da je še ni od maše. Ali je vedno tako kesnà?«

Deklica zmigne z rameni in se otroško namrdne. V tem zazvoni poldan. Sproščeno vikne deklica proti kuhinji.

»Jelite, teta? Prej je poldan zvonilo, zdaj pa že k blagoslovu vabi.«

Osuplo stopi teta Katra na prag. Roke upre v boke pa meni trmasto:

»Saj! Zvon, mežnar pa naša Marija! Prave ure ne vedó.«

»Ali si slišal?« se nagajivo nasmeje Polonica Francétu. »Zvon, mežnar pa naša Marija, nevesta naša. Zdaj veš.« — — —

Zadnji glas zvona je utonil v zrelem dnevu. Zopet je vse tako, kakor preden je zazvonilo, a človeku se le zdi, kakor da se je nekaj prevrglo in gre zdaj v drugo smer in drugačno luč. Tudi ta pesem za nedeljski poldan v teh blagoslovljeno pristnih višavah visokega solnca in dne pusti, ko utihne, nekaj bridkega v duši. Moj Bog! A kako bi bilo, če bi bil kje človek, da ne bi slišal zvoniti in bi tudi verjeti ne smel več, da to uro in ta čas zvoni. Blagoslovljen poldanski zvon!

»Za tiste nesrečne duše, ki v visokih gorah hudo žejo trpe...«

Takó prečudno neskladno je padla prošnja očeta Selana spred uljnjaka med mlade ljudi, da so se morali na glas zasmejati. Pa so obstopili starčka, da mu pomorejo z lazu domov, in starec se trudi, da bi kaj prijaznega povedal. Je-li? Prišli so pogledati v višavo, ki je tako lep dan pa lepó topló. A za katere duše da moli oče Selan, ki da v gorah hudo žejo trpe. Starec ne ume porednosti, žužnja po svoje o lepem vremenu in da ni znamenj, da bi bil kmalu dež. Polonica je prišla starčka za roko pa ga sprevaža k sosedovim domov. Šolarji pa so se zleknili v travo in se zagledali v toplo vzdušje, ki sladko utrudljivo snuje daleč in blizu. Vse sama luč, nobene sence ne kažejo odsojna pobočja valovitega sveta, ki se v svojih holmih in višinskih ravninah razgrinja pred njimi. Kolikor vidijo, vse sami Sopot. Vidijo daljne domove in poznajo ljudi, jih uganejo: Potočnikovega strica, ki živino zdravi, kako je stopil golorok pred hišo in sedel pod tepko. Živó ga je spoznati v beli srajci in z rdečim naprsnikom. Onstran pod Rohotnikom stoji pred Sušnikom gruča mladih ljudi, troje deklet in dvoje fantov. Človeka prime, da bi jim zavriskal.

Z medlo besedo, a živim, prirodno domačim rodoljubjem gredo dijakom misli in občutki. Le togi Jože, ki ga je žganje prevzelo, hoče biti zgovoren in šaljiv, zajema iz robate zakladnice domače šale in zgodbe. Ali vedo, kako je pri Anšterlu? Da je zadnjič mlada v hiši potožila padarju, da jo trga. Pa je mož menil, da ji bo deseteri prepil v hiši še lase z glave obrusil. Kako se Lahovi otroci, ki so vedno mokri in umazani, perejo v gnojnici. Vrbanov, tisti šepasti, saj ga poznate. Kako je mirno držal, da so ga dolinski fantje nakrišpali in se šele nato pritožil, da ne velja. Naj tiste, ki bežati morejo. Ali pa Jernejčev oče, ki so šli kravo kupovat pa so zjutraj v hlevu bikca našli. Stari Šolar. Prošle pomladi je mesec dni vsako noč zapored lezel v snegove in mraz ruševca čuvat, da bi mu ga lovski tatje ne ubili. Miha izpod Vrha, ki si je ustrojil čepico iz kresilne gobe. Thalerju iz mesta se je zadal za lovskega čuvaja, ko je umrl prejšnji, dolgi Pavle. Ta dolgi Pavle je bil nekaj prej zasačil Miho. Pa sta bila možka vsak na enem bregu globokega jarka in se je Miha potajil pa skozi korak vpil na Pavleta, ali ga je videl v obraz in bo mogel priseči. Pa je nato še hlače izpustil, pa naj na to njegovo priseže čuvaj, če sme in more, in ga Pavle res ni naznanil.

»Pa še to,« se je dijak razvezal v robato zanosnost, »kakšnega masla da je Cajnar umedel za apoteko pa ga nesel prodajat v mesto... Babjega, resnica božja, saj je vsa reč postala znana, ko je užaljeni mož pozneje tožil sosede, ki so mu bili zdeli, da je Pinja.

»Pujs!« vzklikne živo Francè. Nekaj vidi in se dvigne naglo. Potem stegne roko in pokaže svetlo pod breg:

»Marija.«

»Za to pa,« se oddahne Jože...

»Otroci! Jest!« je zaklala tedaj Polonica z domačega praga in se bližala dijakom s porednim nasmehom. Pa je videla, kam gledajo in je še sama spoznala. Vidi: hodi njena sestra, gre zložno v breg. Zdaj pa je obstala, govori z nekom, ki je vstal iz sence kraj steze.

»Katere hlače je pa spet našla, da se ji še ne mudi,« zamrmra deklè nejevoljno, se obrne k dijakom in veli:

»Čakali je pa ne bomo! Alo, da ne bo mrzlo!«

Od fare se zopet oglasi zvon. Zato je deklica še bolj nepočakavna.

»Pojdite no! Saj slišite, da že znani.«

Na pragu pa se spomni in zakliče še enkrat.

»Ti tudi! Si slišal? Matiček, jest!«

Medtem poje zvon polno v solnčni dan, govori iz nekakih prečudno zdravih pljuč, da se nosi glas na nevidnih valovih vse širje v laz in log. Ko utihne zvon, se je spet nekaj prevrglo sredi dne: zašumel je stoteri glas, vrišč otrok ki so siti in se ženo v porednost in igro, pasji lajež, vreščanje srake in šoje, razvlečeni hrešč fantovske harmonike. Doli na fari. Tu gori v Sopotih je še vedno nekaj nedeljske prazničnosti. Le veter je začel vleči drugače. Iz doline gori sope s sopotom globokih jarkov in šumom murenčkov, ki ga

sipljejo prigrėti lazovi. Podsolnčnik: veter naših poletnih nedeljskih popoldnevov, unesena erotika naše zdrave zemlje, sproščena priroda vsega našega svetá, naše pesmi, ki je idila, od samih kerubov pisana na božjo dlan...

Teta Katra s kosilom na mizo pa naj šolarji zdaj svoje žlice potegnejo. Potem pa kar vse na kup, kakor v razposajeni igri, ki ni zares. Teta Katra v sliko s Putifarko, da je candra, fej, Polonica skozi okno, naj Marija podviza. Kratka, sramežljivo slovesna molitev pred jedjo, nerodno oščajanje, kdo naj prvi zajame. In že stoji starejša hči v vratih, vsa tista in taka, kakor so šolarji sanjali o njej in je pričakovali: z obličjem, ki se ga vročina ne prime, dasi dekcle pleve, s poltjo, da dihajó skoz njo drobne sinje žilice, z očmi, ki so trudno lepe, globoko sinje. Gosposki, plemiški obraz, dekliško nežén, mehák, zrcalo mlade duše, ki je lepo zrastla, ne da se je videla, naturno v ugodju skrite in skrivane ničemurnosti. Ruta je zdrknila deklici z las v zatilnik, temno plavi lasje nad čelom ji gredo v objestne kodre. Pot v hrib jo je uznojila in ugrela, da je umerjeno zardela in ji leže drobne kapljice potu na gornji ustnici in obli bradici. Ko se ji zdajci obličje razveže kakor iz nekake izgubljenosti v prijazno presenečenje in sestrsko dobri nasmeh, spregovori: saj je spred cerkve videla, pa ni ugenila, kdo so. Nerodno se mladi rokujejo z njo, čuli so jo, pa bi ne vedeli ponoviti, kaj je rekla. A ona, kakor da uživa. V ugodju, da jim je stopila praznična pred oči, ko so je že pogrešali in težko čakali. Še sliši ne Polonice, ki se otroško jezi, ali neki ne bo sedla pa zajela. Pa se zdajci nekam bolestno predrami, meni zmedeno, naj kar jedo, pogleda na teto, sede na klop pri peči, se nato odločno dvigne, pristopi k teti pa pove preprosto, skoraj proseče:

»Teta! Če hudi ne boste. Stric Peter sedi zunaj.«

»Ho!« vzklikne Polonica živo in kar od mize in iz hiše.

Hlapec in dekla se molče spogledata. Ne da bi trenila, zajame teta, kakor da ni nič slišala.

»Teta,« zastoče deklici v glasu. V mučni zadregi pogleda po dijakih.

»Saj sem slišala, ne boj se,« pove teta, a zajame mirno v drugo. Trudno se odmakne Marija nazaj k peči na klop. Zdajci vstane, da pojde. Pa spregovori teta:

»Mu pa povej, da hodila ponj ne bom, če si sam ne upa v hišo.«

Samo hladna bridkost ji je v glasu, nejevolje ali jeze ni. Pa se zato hlapec pa dekla zopet spogledata.

»Jejte, jejte, otroci,« spregovori teta zopet toplo in pogleda prijazno svoje šolarje. Pa se žena zastonj trudi, da bi skrila svojo razburjenost. Hoče zajeti, pa ji razmišljeni obstane žlica. Od zunaj je slišati Polonico:

»Tak vstopite! Če bo huda in Vas ošteje, prava reč. Ubila Vas ne bo.« V naslednjem trenutku potisne v izbo prišleca tako goreče, da dedec kar butne preko praga pred gospodinjo in mu počne nemirno hahljati beseda:

»Bog žegnaj! Kar jejte, nu. Ne maram biti v nadlego. Bog daj, sestra! Nu, tu sem. V sencu pod lazom sem ležal, pa me je Marija vzdignila. Kaj sem hotel? Sem rekel, bom pa šel, bom videl, kako gospodarijo; nu, Katra, pa nekaj denarja sem prinesel na račun, če huda ne boš. Vroče pa, jelite?«

Mož pomežika študentom, hlapcu in dekli, pa briše z roko klop ob peči, da bi sedel.

»Se ne boš ne umazal,« spregovori trpko teta in se dvigne pa mu pokaže, kjer je sama sedela. »Tam sêdi pa zajêmi! Boš potem povedal, kar misliš.«

In gre. Brat vdano spokorno z očmi za njo in ko je šla, k mizi. Saj ni nikak povaljèn potepenec in tudi zoprni. Tak pa je, da ni prav. Še hlapcu igra prizanesljivo nasmeh ob ustih, ko ga vidi, topemu in omejenemu pomejniškemu človeku, in še dekli, ki zna sicer le čudaško trpno buriti se s svojimi opravki. A možic brblja.

»Padem v hišo kakor malhar, jelite? Pa me komandira naša gospodinja kar k mizi in žlici. Saj se Vam bom grajal, gospodje,« govori dijakom in si briše pot z lica, ki mu ga je prignala mordà bolj zadrega, kakor vročina. Dijaki pa so vljudni in Polonica je neprisiljena in mož je hvaležen, ko mu Jože v šali ponudi svojo zajemačo. In le hlapec pa dekla se potuhneta, kar mož takoj vidi, se najde in si ju kakor gospodarski dobrohotno privošči s šalo. Nato pogreši pastirja in sproži Polonico, ki se spomni na Matijička in mu hiti v kuhinjo skrbet za kosilo. Čez kratko se pridrvi zopet, ogorčena, da bo zdaj zdaj zvonilo k večernicam in da bo nauk mudila.

»Vse je narobe danes!«

Že se je šla preoblačit in se vrne čez kratko, jelite, ali pojde res sama iz vse hiše? Ko Matijiček ne more, drugi pa mendà ne utegnejo. Da vsi štirje, so vljudni šolarji. Enega izbere dekletce, Jožeta, drugi naj stricu pa teti in Mariji družbo delajo. Nato že v veži:

»Teta, jaz grem.«

In Jožetu:

»Stopiva! Oni drugi vsi naj pa le domá ostanejo. Bodo čuli, kako zna biti naša teta huda. To ga bo oprala strica.« (Konec)

IDILA V SOPOTIH

(Konec.)

Medtem so pokosili, da nihče prav ne ve, ne kdaj ne kaj. Že je pozvonilo k večernicam. Polonica in Jože sta pač že nizko pri fari. Gostje pri teti Katri pa so še vedno v izbi za mizo. Le dekla in hlapec sta se umeknila.

Tedaj ogovori teta brata Petra vpričo študentov in Marije:

»Še nedelje nima človek radi tebe.«

»Je že tako,« odgovarja pohlevno Peter. »Obračaš, kakor veš, pa se potem le tako obrne, kakor je Bogu prav.«

»Saj ne odpre ust, da ne bi zinil neumne,« zastoče žena in vpraša:

»Kje si pa obleko dobil?«

»Bog pomagaj, ukradel je nisem,« oživi brat in hoče biti pri-ljudno neprisiljen. »Je-li? Dobro blago in poceni. Onegov iz Volčjega mi je delal. Saj! Mu bom moral povedati, da me pod pazduho veže. Če se nisem te čase sem kaj zredil. Res ne vem, se malo vagam.«

»Primi,« ponuja nato ženi rob suknjiča, »boš videla, da je ne bom tako kmalu obnosil.«

»Če je le ne boš spet na sebi zapil,« udari teta.

»Ta bi bilà pa čudna,« deje Peter in se skromno nasmehne.

»Čudna?« zraste žena. »Mar že nisi ene čisto nove? Pijanemu so ti jo potegnili s telesa.«

»Tista reč je bila le šala,« skuša ugovarjati brat pa razjedi še huje sestro.

»Šala?« vzkipi, »šala, si rekel? Takih tvojih šal je že ves kraj poln. Šala! Sramota, reci, sramota taka.«

»E,« zgibne brat živo z rameni. »Gobci. Več povedó, kakor je res.«

»Kaj povedo več? Pa kateri gobci?« kipi mati Katra. »Svoj gobec krôti, svoj. To povedo ljudje, kar so videli. Je-li? Bi rad, da bi te še častili, kljukec norčavi? Zato, da si jagrom mačka žrl za frakelj žganja pa poljanskim fantom za polič vina držal, da so te z loparjem.«

Za trenotek presahne beseda ženi, vzhahlja nato živeje, srdito in bolno:

»Meniš, da ne izvem? Vse izvem, le nič se ne boj, kaj počenjaš okoli. Česa da so ti v Volčjem v vino vlili pa si pil, fej, trikrat, in se mi bosta res obrnili tisti dve žlici, ki sem ju prej zajela, si pil in se še hvalil, da je biló premalo. Pa kako si v greznico... o ti moj Bog, da mi mora biti brat, da mi tu v čedni hiši sedi in da ga trpim za mizo in moram prenašati, pa se mi graja od nog do glave, kakor da je pasji, ta krava, ta pujs, ta bic neumni, ki kaplje pijače ne sme videti, da že ne strapa... Kaj? Ni li res? Eno vsaj ovrzi, da je krivična! Da se mordà nisi res ustil Podbrezjem, da boš od zadaj

lepše na orglice zagodel, kakor pa drugi na usta, da se kač bojiš, pa zato v buko plezaš, ko te prime, pa česa bi še Jozue ne bil mogel pridržati, čeprav je solnce ustavil...«

»Zlodjevi jeziki!« zakipi bolno mahedravi človek. »Vse prav, vse res. Zinem, Bog mi je priča, da ne mislim slabega. Prekleti ljudje! Če sem še lepši, saj me speljejo, potem pa lovijo besedo, razglašajo in vlačijo po ustih. Ježeš, Marija! Zato pa, zato je ne srečam več žive duše na svetu, ne pozdravim več trezno pa pametno, pa da se mi ne bi smejali v obraz. Že prav! Pojdem! Katra, ljuba moja sestra, še to eno sramoto ti bom naredil, kar naravnost povem. Obesil se bom in sem si tudi tisto drevó že ogledal. Nič se ne boj. Me ne boste ne našli. Naj se potem smejejo vsi, jagri, Judež in birič, še naš fajmošter tudi, ki sem mu za ljubo zdravje gosenico pogoltnil. Grem! Adijo vsi skupaj pa zdravi ostanite.«

Hoče res iti pa ga ustavi Katra z močno besedo:

»Trap!«

Mož stoji, jeclja zmedeno, ne ve, kam bi pogledal, gre mu na jok.

»Saj mi ni obstanka več...«

Pa se zruši na klop in usahne kot prazna vreča in se stresa v krčevitem joku, brblja vmes, bruha motne vzklike, pljune srdito, išče nečesa pri sebi in ne najde.

»Teta!« spregovori tedaj proseče Marija. Vstala je in stopila k ženi. Dijaki so z očmi in dušo na njenem obrazu, ki je prečudno dobra in lepa.

»Smili se ti,« zareži teta hripavo. »Je-li, prav vreden je! Še pobožaj ga, otroka takega.« Pa se vzdigne burno in je strašno resna:

»Tja stopi,« pokaže na shrambo, »pa mu naliž iz cilarice v frakelj. Boš videla. Ne bo mu še steklo po grlu, že se bo režal in smejal in ti burke uganjal. Glisto ti bo v usta nesel, če mu boš dala še za požirek.«

Molči. Nato dijakom:

»Le oglejte si ga, fantje! Takega ne premorejo drugod. Čez štiri-deset let mu je, pa je tolik, da ga ima vsak cucek za norca.«

Bratu:

»Vstani pa v obraz mi glej!«

In ko ga meri od nog do glave, pa vidi Putifarko v sliki, s spremenjenim glasom vstran:

»Fej, candra. Pljunem!«

Pa spet bratu posmehljivo, zateglo:

»Le počemu si prišel? Ali sem te vabila? Da si denarja prinesel, si dejal? Bi le rada vedela, odkod? Si res? Na račun, je-li, za dolgove, ki sem jih poravnala za teboj? Le ne boj se, saj jih ne bom več, preklicanec ti tak.«

Mož je vstal, pristopil k mizi, segel k sebi in položil molče nekaj bank pred se. Žena šteje z očmi, a se ne dotakne.

»To si pa premoženje prihranil!«

»Premožnja še ne,« ima Peter spet svoj mirni izraz, »a vsaj za pesmi bo, da jih nazaj dobim.«

»Pesmi? Kaj je rekel?« ostrmi teta. Preden doumè, se je Marija stegnila na polico po citre in jih položila ujecu na mizo. Hlastno plane mož po godalu. Marija pa pogovarja teto, ki jo je kar privzdignilo.

»Nikar, teta! Naj zabrenka. To ni grdo. Že tako dolgo ga nismo slišali. Teta, lejte, saj zdaj je lep in dober.« In k ujecu:

»Jelite, Peter? Boste pokazali, če še kaj znate.«

»Iz vaje sem,« odgovori ujec, sedi in uglaša. Z nasršenimi obrvmi se je vdala mati Katra. Marija je prisedla h godcu. Dijaki z glavami kar vkup na moža in citre. Vidiijo igro godčevih prstov, kako tipljejo in dramijo skrito slast razpete žice in jo dražijo v tresljaj. Ne umejo. Marija ume, je ženska; vidi, da ima ujec lepe roke in lepe prste. Zgubljen nasmeh ji je na ustnah. Prav v te ustne se zdajci godec bedasto zahahlja, prime s prsti in igra. Strune jočejo. Mrmraje se ujemo dijakom usta v pesem:

»Kadar boš na rajžo šel,
pridi mi povedat,
da ti bom pomagala
punkeljček zavezat...«

Pa se je kar na mah ozračje v izbi uvedrilo in ubrisalo kakor po nevihti. Še pravkar je bil smešen in otročji človek, zdajci je zrastel, kakor da je častitljiv hišni oče, drag in cenjen prijatelj hišni. Pesem, ki mu vre izpod prstov, ko skrivnostno okorno snujejo v strunah, mu je poplemenitila obraz in dušo. Vsak po svoje uživajo dijaki, kar trudno se vdaja deklè Marija. Teti Katri se razvezuje obličje. Ni hotela, pa je po sili takó obrnila glavó, da more bolje ujemati z ušesom. Hlapec pa dekla stojita v vratih, zunaj na okno pa se je vzel nekdo sosedovih...

»Trap!« zamrmra teta Katra in se trudno vzdigne. Gre v shrambo pa prinese na mizo domačega hruševca. Celó sama nalije godcu. Ko pa vidi, kako so mu sredi pesmi ušle žejne oči na pijačo, se obrne rezko, stoji, premišlja. Pokliče svojega študenta Francéta:

»Pójdiva!«

Pa je fantu žal pesmi in Marijine dehteče bližine. A žena ne vidi, sili proseče:

»Če greš rad, Francè.«

In ko sta v veži:

»Če ti ni hudó, da gode, pa ga slišal ne boš. Da se bova kaj pogovorila, Francè.«

»Pa se dajva, botra,« se vda dijak. Pozna ji navado. Na samem ga hoče imeti. Da mu bo denarja v rokó stisnila pa se jezila, da prihaja vedno manj v Sopote.

In žena vede fanta počasi in molče mimo lazov in njiv v macesnov log bližnjega Sopota. Tam sede v prisojno svetli senci, mu pokaže ob sebi in ga ujame ljubeče za rokó:

»Spravi, kar spravi, moj fant!«

In ko mu je nerodno radi njene darežljivosti:

»Rastèš, galjot! Da boš imel za kak konček klobase, zdaj ko si na vakancah. Nu, ali nisem rekla, da spravi!«

Pa mu sama z obema rokama nese desnico v žep. Nato se nasmeje:

»Je-li, sem huda? Prava pomejniška mati.«

Pa so je oči in ves obraz ena sama brezmejna dobrota, trpka in toga, kot vonj domačega roženkravta...

Nekaj časa je zamišljeno molčala. Ko je spet spregovorila, bi je dijak ne bil spoznal po glasu, da je ni imel v solncu in luči pred seboj. Še takó je osuplo pogledal, ko je dvignil oči z njenih udelanih in s prvimi starostnimi pegami pokritih rok v obraz. Ali je res teta Katra, ali ni neka druga, neka mila in mlada, vsa sam zgoščen vonj domačega roženkravta.

»Marija...«

»Smili se mi,« je spregovorila tedaj žena in ni umel, da misli svojega godčevskega brata, dokler ni dopovedala, da bi mu smrti želela, če bi greh ne bilò kaj takega misliti, ki da, malič nesrečni, ni ne prav zmešan ne prav pri čisti. Pa kako je bil bister v šoli, dokler ni za golico zbolel in potem nekaj takega počel, da so ga iz klasov domov poslali, in kako mu je v boleznì prišlo, da so ga poslej samó strune pa norčije pa neumna družba, kjer ga hudobni ljudje v vedno hujše norčavosti speljujejo.

»Pa saj si me prej slišal, kaj vse počne.«

Zopet je dijaku, kakor da govori Marija in da sope roženkravt.

»Teta,« vzklikne, ponovivši nehote naziv domače hčere, ki njegovemu razmerju do gospodinje Katre ni primeren, »teta, saj ni hudoben.«

In doda:

»Po svoje pa še prav srečen, teta.«

»Po svoje trapast,« potrdi vdano žena. Skoraj podsmehljivo doda nato:

»Taka sreča v teh hribih, je-li? Da smo vsi oblevni kot gnojni koš. Nak, dišimo pa res, po samih vijolicah. Jager in fajmošter. Da je prej Peter vsaj eno pravično povedal.«

S to robato pikrostjo si je olajšala srce in je vsa dobra.

Je-li? Mu še ni povedala, kaj je Polonica pred letom počela, ko je bilo njó prijelo kar na hitrem pa za smrt. Ala! Poklekne otrok pa se obljubi v klošter.

»Uro pozneje, ko mi je odleglo, pa v jok, pa večje ves dan in vso noč, preden je Marija s težavo spravila iz nje, da le ne mara biti nuna.«

»Pa to je spet nekaj res lepega,« odgovori dijak, a žena ga ne ume prav, strmi in se ji obličje pokrije s čudno zamišljenostjo. Vse bi mu rada izpovedala, pa čuti, da ne more; se boji, da bi njo samo obsodil za trapasto. Pa bi bila res kmalu zinila, kako je podobno kot Polonica obupovala nekaj let prej tudi Marija. Ko je svoje prvo dekelstvo dobila. S silo je ženica to zatrla na ustnah. Pa jo vzdrami iz tegobe dijak:

»O sebi povejte kaj, teta!«

O sebi? Kaj pa? ugiblje na glas žena. O saj bi rada! A kako? O tem, kako je kljub delu in skrbi za dekleta in hišo, vsa sama, da nima nikogar. Ne, ne! Da nikogar nikoli imela ni mimo brata godčevskega. Kako bi mogla kaj takega potožiti...

»O Sopotih, teta, preden ste se primožili,« išče dijak določno, da ga žena kar osuplo pogleda. Potem pa le pripoveduje in ji je dobro in vedno laže in se kar pozablja.

Nu. Sestra Polona pa brat Jurij da sta bila pri hiši. Polono da je snubil Selanov, tisti, ki si je pozneje za železniškega čuvaja pomagal, pa da ga ni marala in vzela Poklonarjevega, ki je imel pol grunta za Rebrijo, pa da sta šla skoraj oba hkrati in pustila Juriju siroti na glavi, naj ju samski redi in odgoji. Pa je iskal pripravne ženske. Nu, tako je prišlo, da ga je ona vzela, in da bo temu za mali šmaren petnajst let in za svečnico sedem, odkar ga je pokopala.

In žena vzdihne in zvali trudoma raz srce:

»Bog mu daj dobro. Ali verjameš, da ga ne bi spoznala, če bi se vrnil?« Tako da je bil pomejniški in odljuden, samo z živino v hlevu ali pa z bukami v hosti. Kar na seno da je hodil spat. Prav mar ji je biló. Pa je potem ta njen nesrečni brat tudi to okoli zgozbezdal, da je je bilo še v cerkev sram.

»Je-li? Zato naj mu strežem pa potrpi z njim, ko v hišo stopi, cigan?«

Nekaj časa molči trpko, nato toplo, ne zase, o njem, ki je mlad.

»Taki smo v Sopotih. Zato pa prihajaš bolj poredko.«

Da ne utegne, se opravičuje dijak. A ona nejeverno:

»Je-li? To noč boš še spal pri nas, jutri pa že naprej.«

Prav da bi biló tako, ve dijak, ker je obljubil Smreškemu učitelju, ki da ima dvoje svojih v šolah, pa jima v računstvu ne gre.

»Jutri že ne,« deje določno žena. Premišlja in se ji glas zmegli.

»Za tvojega očeta, za mašo sem dala.«

Dvakrat v treh dneh, da se ji je sanjalo o njem. Spodobno je, da se sin spomni rajnega pa tudi matere.

Zopet molči, se gubi v mislih. Ko spregovori, je dijaku spet, da ji ne bi spoznal glasu, tako je vonjiv.

Šnopsarček, da so rekli tistemu učeniku, ki so k njemu v šolo hodili ona sama, Francétov rajni oče pa mati Mina, Bog jima daj nebesa. O ti moj Bog, kako je bil živ pa nagajiv. Vsak dan, kakor

pribito, da ga je krišpal učitelj. Zato ker so ga v šoli vedno spet tožili in tožile.

»Ali Vi tudi, teta?« vprašuje dijak poredno.

»Enkrat samkrat,« odgovori žena. Da jo je za lase vlekel, ker mu je Mino branila.

»Lej, pozneje sta se pa vzela. Zdaj veš.«

Dijak ve in se je sproščeno oddahnil. Hvaležno, poln čudnega ganotja išče botri Katri v obraz. Zdaj ve, odkod mu je občutje toplega vonja po roženkravtu, odkod tajna botrina ljubezen do njega, ki ji je prav za prav tuj: preden je vzela drugega, odreči se je morala prvemu, ki ga je ljubila, a ni videl ne vedel...

»Teta, Bog Vam vrni!«

Žena strmi, rdi in si ne ve pomagati. Pa se ji za bežen trenotek obličje zjasni: da ima vendàr nekoga, ki mu vsaj namigniti more, da je bridkost njenega življenja, da nikoli nikogar imela ni. O moj Bog! Saj tudi to ni več res. Ima ga, in če bo priden, če bo zvest, da bo čez sedem let novo mašo pel...

Žena vstane rezko, kakor da je sedela v mravljah, se najde, nasmehe in je spet prava. Meri fanta z ljubeznijo v pogledu, pomerja ga z onim rajnim, ki je Mino volil, z očetom:

»Galjot! Več te bo, kot je biló njega.«

In čez trenotek:

»Jutri pa bova molila zanj.«

Nato vsakdanje:

»Zdaj pa se vrniva. Zdi se mi, da me kliče Polonka. Je tisti Jernej mendà le prišel po vola. Jelite! Pot mu bom plačala.«

In se vračata. Že od daleč čujeta citre. Pa se botra spet vznejevolji:

»Saj! Marija mu je preveč nalila. Da bo trap zdaj tisto norčavo o samem sebi peti začel. Nu! Pojdi! Poslušaj! Je nekaj po latinsko in po nemško. Boš povedal, če je spodobno in prav.«

Sence so se nagnile. Godec Peter se je truden in od žganja omočen zavlekel na seno in spi. Študentje, Francétovi drugovi, hočejo domov pa jemljejo od tete Katre slovo. Napojila jih je z moštom in svinine jim je narezala. Dekleti naj jih pospremita, hoče oblastno Jože, vsaj do fare, da bo dal za polič vina. Kajpada, bi ugovarjala teta. Pa so poredni fantje po dva in dva pograbili dekleti pa se zapodili kar zviška po lazu, da Polonica vrešči kot sraka, in Marija trudno sramežljivo prosi in roti: »Nikar, Lojze! Matija, padli bomo.« In ko stoje: »Ali sta znorela? Dajta no, imejta pamet!« In fantina sta kar na mah vsa trda, kakor žebelj v peti; Francè jima privošči, da sta bilà nerodna.

Že z mrakom se vrača z dekletoma, zastaja z Marijo, ker je stekla nepočakavna Polonica k pohabljenemu Matičetu naprej. Pa najde dijaški fant besedo: če ne bo Marija huda pa žalostna, da bi jo nekaj

vprašal. A dekle, naj le vpraša. On, kako je kaj z njo pa Lomnjanom. Ona prebujeno in nestrpno, ali ji je kako pošto prinesel. Pošte da nobene, a da bi rad vedel, ali se Marija nič ne boji, da si bo dolinčar prebral. Kako prebral? osupne dekle. Dijak vidi, da je pobledela in da ji drhtijo ustnice. Pa prosi:

»Marija! Ne zameri! Saj ne vem nič, saj ga ne tožim.«

»Povej!« hoče ona odločno, toplo in krčevito obenem. On:

»Lomnjan je na oklicih.«

Nato se čudi. Ne besedice ne zine deklè. Tudi prvotnega nemira ni več videti. Le vse obličje ji je prevleklo nekaj nevidnega, da je ne bi spoznal. Dijaka obide prestrašno občutje: obraz ji je umrl, dušo ji je ubilo.

»Marija,« zastoče, »če je pa tak, te ni bil vreden.«

Ujame jo za roko. Tako hodita molčé. Strašno sope dekle. Ko sta blizu doma, spregovori:

»Nič ne pravi nikomur!«

Nič več je ni na spregled tisti večer. Pa je on zató ves pri njej. Vso noč ne spi, trpi in je srečen. Ves pijan je njene težke žalosti in zadnje prošnje, da naj vestà sama in naj ne pravi ničesar nikomur... Ko je drugi dan po maši odhajal, Marije ni biló na spregled. Pa se ni čudil, da mu ni hudó. Ni vedel namreč, da je dolgo ne bo videl. Verjel je, da ji bo poslej čim dljè tem bliže... Dokler bosta vedela sama in ne bo ničesar povedal...

Za tem pa mu je prešlo devet let. Ves ta čas ga ni biló nič v obiske k botri Katri. Sprva je tako naneslo, poslej pa maral ni iti. Ni si prav upal, ker ni bil ustregel pobožni želji kmetiške žene, da bi mašo pel, kakor so to storili njegovi drugovi, Matija, Lojze in Jože. V tujem, daljnem mestu je odmril domu ob težkem učenju in s trpkim trudom za vsakdanji kruh. Malo je izvedel, kaj se tam godi. Pozabil pa ni. Iz vdanega hrepenenja si je kupil citre. Močnó so mu bile v tolažbo, ko se je privadil nanje. Iz pesmi, ki jih je pel, se mu je povračal vonj daljin, sopoti, prigréblica lazov, roženkravt, njegova in Marijina skrivnost. Šele ko je doštudiral in ko so bili njegovi sošolci že nekaj let kaplani v domačih krajih, je navezal nove stike in obnovil staro znanje. Jože, Matija in Lojze, vsi hkrati in vsak zase so ga obveščali, a skopó, kakor da so pomenjeni. Vabili so, naj kar pride, se zglesi, da bo sam videl pa slišal. Pa ga je obšla neka topa trma, nekakšno bolno prepričanje, da so se mu odtujili; zato ni hotel iti, dokler ni začelo skeleti pri srcu kakor rana, ki se je vnela. Remember!

Pred tedni pa je dobil službo v trgu onstran sopotniških svetov in se za silo udomačil. Nekaj poti je bil ta čas že napravil v hribe do razvodja, odkoder je mogel videti v Sopote. Tedaj ga je kar prijeló in se je odločil. Stopil je v gostilno pri cesti, si dal naliti

steklenico domačega žganja in narezati presne gnjati. Nato pa hajdi čez laz in log ves ljubi dan. Čudovita mu je bila ta pot vzdolž jesenskih bregov, mimo umirjenih in kot sama lekarna zdravih gorskih studencev. V samih vonjih in sijajinah, Jurčič! Les bi se bil prišel učiti, kakor Tavčar. Iz klanca v klanec, iz ovinka v ovinek so mu oživiljali vedno bolj čilo davni spomini: mušketirstvo v družbi z Jožo, Matijem in Lojzetom, mlada radost, neprebujena zaljubljenost, vonj sopotov, duša te zemlje, zastrta lepota dekliških življenj. In pa robotost, ki se sama sebe ne sliši.

Popotni se spominja in kara: Zakaj sem tedaj Jožo opsoval, da je pujs, ko je omenil tisto maslo? Tudi taka pamet je iz neke dobrote, atavistična lepota nečesa otroškega, ki se, bogvedi kako, oglašča v tej naši krvi in misli. Joža! Smešno občutljiv sem bil tedaj in si me pohujšal. Ker sem žensko le sanjal, lepoto tako, ki je ni. Zdaj vem, da je lepota, pa ne iz nedozorelih dečaskih sanj, marveč taka kakor v klasu in roži, takó, kakor jo je ustvaril Bog sam, pa prav v ženi, zdravi, lepi in dobri, v cvetu za moža in vrt rodovom, ki klijejo iz nje in pojo venomer Bogu najlepši psalm in hvalnico.

Tako hodi popotni in se kratkočasi s spomini na robato anekdotništvo teh gora. Kar vidi: kako naj jo tisti Miha tistemu Pavletu ugane pa ga ovadi, če ga sme; kako ujec, veseli godec Peter, Poljanskim kmetom za polič vina drži, naj ga z loparjem; kako sopotniški otroci črešnjevih pešká v koruzo sejat letajo in gnojiti... Popotni hodi mimo zadnje cvetoče ajde. Ugani, hudič, ali tako močno po medu diši, ali pa so šli res le otroci kje blizu gnojiti...

Pa se mu uleže objest in si je bridek:

»Tak no! Vesela bi me bila Marija, če bi mi zdajle v te čedne misli brala.«

Solnce se je nagnilo. Vedno odločneje se globijo tožne senčne strani v odsojnih rupah. Francè hodi v večernem zlatu, ki se seje po jesenskem vresju in med svetle macesne. Zdaj zopet utone v mrtvem mraku košatih smrek. Potem začuti do stopinje natančno, koliko mu je še poti.

»Še deset minut do razpotja, kjer bom izbiral, ali v Sopote še nocoj, ali pa v dolino, kjer kaplanujejo mušketirji.«

Ko je šel sto korakov, je vedel:

»Pojdem naravnost. Kdo bo hodil jutri še enkrat v breg!«

Pa se je spet premislil:

»Nak! Četudi je sobota. Takšni pa niso moji trije, da bi šli že ob osmih spat, če jim stopim v hišo.«

In tik pred razpotjem:

»Preklete! Prav res, da bom na knofe štel, ali naprej ali navzdol.«

Tako se ni znal odločiti in se je zleknil kraj poti na mah. Segel je po žganju, ki ga je imel pri sebi, in odmašil. Zadehtelo je, da je mlasknil z jezikom.

»Češnjevci! Pa pristen!«

Pil je in se že ob prvem požirku prebudil v vsakdanjost. Pijača se mu je bilà namreč ugrela. Pil je še, a tako, da ni užival, segoltno kakor hribovski kosec. Nato si je zažgal cigareto in je čutil po prvem dimu, da se mu je opojnost prelila v živce. Biló mu je do objesti dobro in prijetno.

»Jean Jacques Rousseau,« je vzkipel na glas. »Saj se umeva. Obojega je treba življenja sintezi, jeli? Nature, pa tudi take žlahtne in žganè kulture. Remember!«

Nato je ležal in užival. Takó nepopisno dobro mu je bilo vedeti, da ima še nekaj poti po hosti, nato svetlo jaso, potem grapo, potem strm laz, za lazom zadnji Sopot in za Sopotom botro Katro, Polonko, ki so jo omožili z Matičetom, Marijo...

»Marija...«

Mož vidi s toplim hrepenenjem. Prav tista in takšna je, kakor tisto nedeljo opoldne, ko je vsa razgreta stopila v izbo pa plahó oznanila, da stoji ujec Peter pred hišo.

»Pojdem!« je vzkliknil in se sunkoma pobral na noge. S pesmijo na ustnah je usmeril korak:

»Kadar boš nazaj prišel,
pridi mi povedat...«

Pa mu je pesem zamolknila. Izza neznatnega ovinka se mu je zazibala naproti slabotna in suhotna ženica. Bil je v zadregi, da ga je slišala in je iskal z očmi mimo nje v goščavo. Zdajci pa je slišal, da je zastokala.

»Francè!«

Spregledal je osuplo. Ne more verjeti, da je Marija in da se je takó strašno spremenila. Nekaj trenutkov samo. Potem jo drži za roke in ji išče v obraz in oči. Kar sirovo nagel je v besedi, ali je res ona, da bi je skoraj spoznal ne bil več. Ona pa vzhičeno, četudi trudno, kako je prav, da je prišel. Pa prav danes, ko so Polonci prvikrat krstili.

»Dekle?« hoče vedeti on.

»Fantek,« pove ona.

»Trije odritki vsi skupaj. Oče, mati pa otrok,« najde on nekaj svoje vedrosti. Potem pa vpraša zopet sirovo po domače:

»Kaj pa tvoj?«

Vidi jo, kako jo je presunila njegova beseda in kako ji je vsa moč usehnila v rokàh, ki jo drži zanje. Zastrmi ji osuplo v ustnice, ki medló gibljejo:

»Moj... Saj nisem... Kako, da veš?«

Pa mu iztrže roke in se prime za glavo, trepeti, ihti in prosi usmiljenja:

»Francè, ne sodi! Bom povedala...«

Mož vidi, da je zbledela ko krpa platna in da omahuje. Strašno ji je spačen pepelnati obraz.

»Marija, takó se nisva zmenila,« vzklikne in jo ujame v svoje roke...«

Svojega češnjevca ji je nastavil na ustnice, pa vidi, da se je skremžila kot otrok. A opomogla si je pri priči. Slabotno in lahko kot perce jo nato sprevaža domov skoz zlati jesenski večer. Zastrto snuje rahel šumot sopotov v grapah pod njima, slabotno veje sapa skozi medlo vejevje visokih macesnov. Vonji so močnejši kot glasovi. Onadva nimata ne vonjev ne glasov, sta samo drug drugemu. Mrtvo, brez sramu in velike žalosti se razodeva deklè prijatelju, pripoveduje zgodbo svojega ubitega življenja. Iz najglobljega srca hahlja skoraj neslišno prečudni sopot njene duše, tožba, ki nikogar ne kliče na odgovor...

Če se Francè še spomni, ko sta se tisti večer zadnjič videla pa ji je povedal, da je Lomnjan na oklicih?

Je-li? Ko ga je prosila, naj nikomur ničesar ne pravi. Saj tudi ni. Deset let ni zinil besede.

O! Saj je vedela, a bala se je le. Naj ne bo zató hud, naj ji odpusti. O Lomnjanu pa da je biló vse res. Že drugo jutro v ponedeljek sta se vzela s krčmarsko. Na vse zgodaj da je vstala pa šla čez hrib. Krčma da je ob cesti kraj vasi. Da je prišla, prav ko so iz hiše vstali na pot v cerkev in da se je skrila za staro znamenje, da je ne bi videli. Potem da je vso pot domov jokala, se vrnila z mrakom in se nato vso noč vicala, kako bi se pred domačimi potajila. O, saj se je, takó, da so domači in vnanji kar zijali, ki so za trdno prej sodili, da se le imata z Lomnjanom zares. Ko so ljudje utihnili, nekaj mesecev pozneje pa je vstala na pot in šla k njemu. Le njó da je hotela videti pa da je vstopila, naročila pijače in gledala. Pa je prišel še on. Nič da ni marala očitati, da pa je Lomnjan sam začel govoriti, češ, da je takrat moral hiteti, ki da mu je bila ona druga materinska, kar pa še tisto uro nič res ni biló.

Zato da se mu je kar v obraz zasmejala pa da je začel namigovali, da že ve, kako se je tudi ona že drugih držala. Sram da naj ga bo, da je rekla in šla. Potem ji pa prav res nič več mar ni bil, le sram da jo je bilo samo pred seboj vsak dan bolj, da je bilà včasih kakor vsa iz sebe, vsa trapasta in polna neumnih misli. Človek ne more ne moliti ne jokati. Še spati ne in da Bog pomagaj, da more biti človek v takih letih tak, da ne voda ne umije ne spoved ne očedi...

Nu... pa se je začel takrat oglašati v hiši Rohotnikov Martin, tisti, ki ga je potem voz pritisnil, da je tri tedne pozneje v špitalu umrl. Saj ni bil prijeten, Bog mu daj dobro, zob da je bil tako piškavih, da je človeka kar nazaj vrglo, če mu je spregovoril v obraz, a da sta se bilà le lepó že drug drugemu privadila in je bilà nase pozabila...

Za porcijunkulo pa da bo temu pet let. Teta, dekla in Polonica so bile šle na božjo pot. Tisto nedeljo popoldne pa sta se še hlapec pa pastir nekam izgubila, da je bilà ostala prav sama doma. Težek,

soparen dan da je bil pa da je hišo zaklenila in legla. Zadremlje, pa jo vzdramijo. Ujca Petra da je prineslo od nekod...

Ne dopove in prime plahó Franceta za rokó:

»Nikar! Pijanec je, tak pa nikoli! Ujec Peter pa ne!«

Mož prikima, dekle pripoveduje spet mirno. Ujec Peter, je-li. Pa nekega vnanjega da je bil privlekel s seboj. Le sedeta za mizo, jesta in pijeta in ujec gode, da je veselje. Oni drugi pa je resen in tih in močno skromen, četudi je videti gosposki. Ne pije sogoltno kot ujec, počasi se pa le razmaje, začne govoriti, ve toliko tegà povedati, kakor bi bral, se šali in je poredno zvedav. Ujec Peter obnemore pijan nad citrami, ta pa ljubezniv, skrivnosten...

»Bala sem se ga...« se utrga trudno pripovedujoči iz prsi. Kaj pa se je zgodilo potem, da komaj ve, ki je bilà vsa bolna že od prej in je nekajkrat že mislila, da bi si življenje vzela, če bi tak greh ne biló in če je ne bi same sebe biló strah...

Okoli polnoči da se je nekam ovedela, vstala, se šla umivat in kurit. Zjutraj pa da ni biló ne ujca ne tujca na spregled in še šestdeset goldinarjev da sta vzela iz omarice v slepem oknu...

Obmolkne... obstoji rezko nad grapo s slabotnim sopotom in pokaže pod se:

»Tu, Francè!«

Za vse svete po tistem da je hotela tod mimo s košem listja pa da jo je obšla nekaka slabost in jo je breme zaneslo. Leti pod pot in se mora sama sebi smejati, da je tako nerodna, in kar nič je ni strah, saj ni svet tak, da bi se mogla pobiti. Pa se pobere na dnu, pa čuti, da se je nekaj utrgalo v njej. Sprelete jo strašne bolečine. Vsa je zmedena, ne ve, ali bi molila, ali vpila na pomoč. Tako leži dolgo. Zdajci vidi, da je voda nekaj odplaknila. Strašna groza jo obide. Vsa iz sebe se pobere in pregrize spet na pot.

»Zdaj veš, kje mi leži otrok.«

Nato vdano:

»Pa ne pravi nikomur! Saj veva sama!«

»Samá, Marija!« obljubi prevzeto Francè. Potem pa vpraša, kaj ni bilà nič bolna po tistem.

Seveda da je bilà. Saj je kar čudno, da je ni vzelo.

»Škoda. Je-li?«

»Ni res, Marija!« je mož užaljen.

»Pač!« odgovori ona kratko, pikro, nato pa, da večkrat misli, da bo žganje piti začela, da je bo prej konec.

Francè jo čuje, se mu smili in jo ljubi. A ni več noben nedozorel dečak s sanjo. Ima rad surovo, brez sramu. Udari jo:

»Da boš pila? Kar daj. Tu!«

Porine ji svojega češnjevca pod nos, ki je videl, kako se je prej skremžila, ko ga je za kaplje pokusila. Zasmeje se nato in meni vedro:

»Moli pač, če hočeš, pa celó po tercijsko, ko boš starejša. Zdaj še nisi. Si razumela?«

In ona se nasmehne in prikima. In potem brezmejno hvaležno:

»A da bova vedno vedela sama... Francè!«

»Pri moji krščeni duši, deklè!« Nato vsakdanje:

»Stopiva!«

In ko sta že blizu doma:

»Imate goste, je-li? Botra pa botrico?«

Ona igrivo:

»Botre pa še druge ljudi. Boš že videl.«

On. Tik preden sta pred hišo:

»Je-li? Se še spominjaš, kako si godca Petra sprevela pred teto?«

Daj zdaj še mene tako. Pojdi notri in povej!«

Deklè gre, on posluša zunaj. Pa čuje botro Katro, da je še huje naglušna kot nekda. Ne čudi se, strmi, da je prehitro razumela.

»Da zunaj čaka? Moj Francè?«

In mož ne utegne vstopiti. Teta, botra Katra sama mu je planila čez prag naproti, ga ujela v svoje roke in je vsa zmedena od sreče in utešenega hrepenenja. Obraz ji je mlad. Vonj po dobrem roženkravtu objame prišleca.

»Galjot ti tak! Devet let ga ni biló, pa še ne misli vstopiti!«

A tedaj je le vstopil in je stopila za njim. Pa ko je mimo njegovega lica opazila Putifarko v sliki, ni se pozabila:

»Candra, fej te bodi!«

V izbi za mizo sta botra in dvoje gostov, gospod Joža in gospod Matija, in dobro se jim godi. Ne! Lojzeta pa ni, ni utegnil priti. Nu, ga bodo že obiskali. Beštja. Hoče igrati vedno le na svoj list. Nu, s Francetom so pa v treh. Ali se ne bi pomeknili v kot pri peči pa nekaj krat premešali? Nak. Francetu teta Katra ne da igrati. Tudi sam ni pri volji. Na citrah pač, tu bi pokazal, kako si je po svetu dolgčas preganjal, da ni smel v Sopote. Na citrah. Če bi v hiši bile in ko ujca Petra ni pri roki. Citre? Gibko se stegne Marija ponje. Saj so tu, a Polonica v kamri da je že vsa iz sebe, ali je ne bo šel pogledati.

Togo gre dragi gost mimo resnega očeta Matička k otročnici. Togo mrmra sam zase z medlim podsmehom:

»Odritek! Oče, mati pa otrok. Saj! Še plenice naj grem prat.«

Nak. Za tem poslom ga ne gonijo, v citre pa. In se jim razkazuje. Ni ujec Peter, pa je domač.

»Kadar boš nazaj prišel,
pridi mi povedat...«

Lepota se mu vnema v glasu in strunah, ves je sredi tiste dobrote, ki vse umè in vse odpusti...

Dva dni se je nato mudil pri »mušketirjih«. Do golega so ga obrali, za pot so mu morali posoditi. In tako se je odpeljal po znani mu cesti. Toliko je še utegnil, da je dal ustaviti pri Lomnjanu. Videl

je oba in hudó vljudna sta bilà. Ko pa je omenil, da prihaja iz Sopotov, sta se jima obraza podaljšala. Takó je sedel zopet na voz in ukazal pognati.

»Saj,« je čutil sirovo po domače. »Bog je pravičen in Jean Jacques ni njegov prerok. Otrôk ne bosta imela!«

Nato bridkeje:

»Pa da sta takó grda. Prav je!«

Sproščeno:

»Ti, Marija, pa si umrla, a si lepa!«

Pa je udaril voznika po plečetu:

»Je-li? Lepa!«

Voznik je prikimal in potrdil:

»Aha. Žival. Hi, Luca!«

Njega pa je obšlo spoznanje za vse življenje poslej:

»Žena, božji cvet. Kdor ga trgaš, prvi tvoj naj bo in, če le moči, zadnji!«

Kakor je verjel, takó mu je pozneje biló... In le v Sopote k »mušketirjem« pa botri Katri je še prihajal v gosti...

DR AVG. ŽIGON

DROBNI PRISPEVKI

1. »Sonet Luizi Crobath«, 1844.

UVOD

Zal, odšel je Peter Pajk, ní njegovega peresa več med nami; šlo je z njim (18. VIII. 1832), tisto tiho, takó pravilno usmérjeno, lépo peró. Neborbena sicer, kakršnega pa je bilo za nami borci in pretepniki prav sedaj potreba za razvoj v neko novo dobo, v novo besedo o dejstvih. Gosposko peró, z mirno gosposko besedo! V zadnjem še dovršenem, z obsmrtnim že križcem danem nam članku je zeló talentirani, takó tenkočutno taktni, navzlic vsemu omahljivemu iskanju težavne potí neskajjeno pošteni esejist mlade in najmlajše generacije naše izrekel kakor za slovó še lepo besedo o »Krstu pri Savici«; in zastavil še resno globoko, da poizkuša, drugič v svojih spisih, svojo pot tja preko njega; tja v Prešernovo »zadnjo dobo«, ki o njej še nisem objavil svoje. Pa je nenadoma zaprl okna in vrata svoje hiše, — in se žal in prežalda izselil mlad. Discipliniran duh, ki se je boril, se trudil, iskal in grebel sam iz lastne žive svojíne tja v lastno živo *doumétje*, da bi si izsledil in stopnjema dognal pot in potezo sam iz samega sebe — do *organske sinteze*. In tó je — tisto! Odtod, da knjiga o Prešernu, in o Levstiku, in tudi slednjič o Cankarju — nam tolik, nam takó vesel up! Že napovedana, žal, ne bó te več posléj! O, tá duh bi bil dostojno, — organsko nam